

1. GESCHIEDENIS VAN SINT HERMES

DE HEILIGE HERMES, EEN ECHTE ROMEINSE MARTELAAR, MAAR OOK HELD UIT EEN VIIIE EEUWSE LEGENDE

We zijn te Ronse gewoon om sedert eeuwen onze stadspatroon als vooraanstaande militair, gehelmd met harnas en te paard en die de gehoornde duivel als symbool van allerlei mentale ziekten, geketend, dus overwonnen, meesleept. De dag dat dit legendarisch beeld onderhaald wordt, lijkt het aan de Ronsenaars alsof men met de legende ook het bestaan van de historische figuur zelf loochent. Dat is ons inderdaad overkomen toen we in de rijke Seminariebibliotheek (1943-1947) heel wat bewijzen ontdekten dat dit zozegzegd levensverhaal maar een



legende was. Maar die bibliotheek bezorgde me ook voldoende bewijzen om het echte beeld van de martelaar aan onze stadsgenoten uit te leggen. Uit een soort liturgisch martelaarskalender uit de IVe eeuw (onder paus Liberius) weten we met historische zekerheid dat Hermes op een 28 augustus te Rome dood gebracht werd en begraven in een catacombe ten noorden van de stad. Uit zijn godennaam (Hermes= Mercurius) mogen we afleiden dat hij waarschijnlijk slaaf of vrijgelatene was. Maar we weten ook iets meer over hem en dit dankzij de merkwaardige activiteit van een andere paus uit de IVe eeuw: Damasus. Die man liet op alle bekende martelaarsgraven in de catacomben, in dichtvorm huldeteksten aanbrengen, die hij telkens op een grote marmeren plaat liet graveren door zijn persoonlijke lettergraveur Filokalos. De tekst van die literaire hulde voor onze heilige luidde als volgt:

- Weleer, zoals de overlevering ons leert, heeft Griekenland U (naar ons) gestuurd.
- Maar door uw marteldood zijt ge van nationaliteit nogeens veranderd,
- Want de liefde tot (Gods) wet heeft u tot burger en broeder (van het hemelse rijk) gemaakt;
- Geleden om zijn heilige naam zijt ge nu inwoner van (het rijk van) de Heer en dienaar van Christus'altaar geworden.
- Wil dus de smeekbede van Damasus welgunstig aanvaarden vragen we U, hooggeachte martelaar.

Dit hele gebed draait helemaal rond het idee



dat Hermes (voor de prediking van het Evangelie) van Griek tot Romein geworden is en door zijn marteldood van Romein tot hemeling. Tot voor kort kenden we alleen maar de eerste regel van dit gedicht en we wisten niet eens in welke vorm die éne regel tot ons gekomen was. Gelukkig kon ik de hand leggen op een Italiaans artikel uit 1932 dat ons vertelt dat die tekst tot ons alleen gekomen is door een handschrift-kopie uit 833, maar men wist niet eens over welke martelaar het ging en uit welke catacombe dit opschrift kwam. Pas in 1932 werden in de Basilla (= St.-Hermes)- catacombe twee kleine marmer-fragmentjes van dit gebed teruggevonden die precies op de plaats van de reeds bekende tekst past. Tegelijk werden twee andere dikkere brokken geïdentificeerd waarvan ene reeds enkele eeuwen bekend was en het tweede meer recent. Die blokken zijn geprofileerd als deel van een omlijsting. De ene toont de naam HERME..., de andere het woord INHERENS. Het eigenaardige is dat het eerste fragment het begin van een opschrift moet zijn, want er staat een open ruimte voor, terwijl het tweede fragment het einde van het opschrift moet zijn, want er kwam een open ruimte achter. Dus moest de tekst gelezen worden 'hier is het lichaam van Hermes aanwezig'. De omlijstingstekst kan wel van een deuromraming, maar meer waarschijnlijk van de omkadering van de zojuist beschreven marmerplaat met het poëtisch gebed van paus Damasus afkomstig zijn. Dezelfde voorzitter van de pauselijke archeologische commissie, pater Enrico Josi, die het verhelderend artikel van 1932 schreef, publiceerde een ander in 1940. Daarin ging het over de ontdekking van een apsis (een altaarnis) in de ondergrondse kerk in de Sint-Hermeskatakombe te Ronse. In de kalot van die nis zien we de Heiland tussen twee engelen. In het veld zelf van de apsis zit de Moeder Gods met de kleine Jezus op haar schoot. Aan elke kant staat een aartsengel en verder links de heiligen Johannes Evangelist, en Sint-Hermes; rechts de heilige Benedictus. Johannes was misschien de oorspronkelijke patroon van de ondergrondse kerk. Hermes was de voornaamste heilige van de catacombe en Benedictus verwijst naar de vader van het monachisme, want op het ogenblik van die beschildering stichtte een groep Benedictijnenmonniken een klooster pal op de catacombe. Zij moeten het geweest zijn die de ondergrondse kerk uitgegraven hebben, waardoor het oorspronkelijk graf van onze patroonheilige verdween met het fameuze opschrift. Opvallend is dat Hermes in een militaire tuniek (paludamentum) afgebeeld is, wat bewijst dat toen (einde VIIIe eeuw) de legende van Sint-Hermes reeds algemeen aanvaard werd. Met hartelijke dank voor de dame bibliothecaris van de bibliotheek van het grootseminarie te Gent. We hopen de vertaling van de 2 Italiaanse artikels in de Annalen te kunnen publiceren met de bijhorende foto's.

A.Cambier